

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Глухівський національний педагогічний університет
імені Олександра Довженка

Навчально-науковий інститут
філології та історії
Кафедра української мови, літератури та методики навчання

СИЛАБУС
навчальної дисципліни

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ СУЧАСНОГО МОВОЗНАВСТВА

Освітній рівень	другий (магістерський)
Статус дисципліни	вибіркова навчальна дисципліна
Галузь знань	01 Освіта / Педагогіка, 05 Соціальні та поведінкові науки, 23 Соціальна робота
Спеціальність	для здобувачів освіти всіх спеціальностей денної і заочної форм навчання
Освітньо-професійна програма	усіх освітньо-професійних програм
Обсяг дисципліни	4 кредити ECTS (120 академічних годин)
Види аудиторних занять	лекції, практичні заняття
Форма контролю	залік
Півріччя викладання	

Інформація про викладача

Викладач (ПІБ, науковий ступінь, вчене звання, посада)	Холявко Ірина Вікторівна , канд. філол. наук, доцент кафедри української мови, літератури та методики навчання
Контактний телефон	+380951530559
E-mail:	kholyavko@gnpu.edu.ua
Консультації	з 14.00 до 16.00; платформа Google Meet / Zoom

1. АНОТАЦІЯ КУРСУ

Актуальні проблеми сучасного мовознавства – навчальна дисципліна, зорієнтована на підвищення якості комунікації майбутніх фахівців у науково-професійній сфері діяльності. Вона передбачає ознайомлення студентів магістратури з основами сучасних лінгвістичних знань, з теоретико-методологічними підходами, які наразі сформувалися в царині мовознавства, з найновішими тенденціями і напрямками, характерними для сучасного етапу розвитку лінгвістичної науки.

Оволодіння теоретичними знаннями про актуальні проблеми сучасного мовознавства є основою становлення висококваліфікованого науковця-дослідника, а практичні вміння й навички проводити лінгвістичний аналіз із використанням найновітніших методів та прийомів – підґрунтям для написання високоякісних наукових праць як у форматі магістратури, так і подальшого підвищення наукової кваліфікації. Отже, курс спрямований на те, щоб допомогти здобувачам освіти не лише перевірити рівень і якість засвоєння інформації, а й критично осмислити, науково пояснити різні мовні явища.

Мета курсу – формувати лінгвістичну та дослідницьку компетентності майбутніх фахівців; розширити, поглибити й узагальнити їх теоретичну лінгвістичну підготовку шляхом ознайомлення із сучасними напрямками мовознавства та методами дослідження мовних явищ.

Завдання курсу:

- сприяти ознайомленню з головними напрямками сучасного мовознавства, його найважливішими ідеями та проблемами; поглибити й систематизувати мовознавчі знання;
- формувати вміння аналізувати ключові проблеми лінгвістичних дисциплін у сучасній науковій парадигмі, орієнтуватися в парадигмальному просторі сучасної науки про мову;
- сприяти виробленню вміння застосовувати в науково-дослідній діяльності методи, процедури та прийоми сучасного мовознавства для здійснення комплексного лінгвістичного аналізу;
- розширити лінгвістичний світогляд магістрантів шляхом вивчення новітніх здобутків вітчизняних та зарубіжних лінгвістів.

Попередні навчальні компетентності, необхідні для успішного засвоєння студентами навчального змісту типології помилок: засвоєння змісту дисциплін «Сучасна українська літературна мова», «Основи наукових досліджень», «Філософія науки».

Узагальнені набуті компетентності

Загальні компетентності (ЗК):

ЗК. Знання основ гуманітарних наук, що сприяють розвитку загальної культури, здатності до вираження національної культурної ідентичності.

ЗК. Здатність орієнтуватися в науково-інформаційному просторі, систематизувати, аналізувати, комбінувати, інтерпретувати наукові знання.

Фахові компетентності (ФК)

ФК. Здатність демонструвати знання та розуміння актуальних проблем лінгвістики, когнітивно-дискурсивні вміння.

ФК. Здатність узагальнити й оприлюднити результати власної наукової діяльності; застосовувати елементи теоретичного й експериментального досліджень у професійній діяльності.

ФК. Здатність професійно самовдосконалюватися, саморозвиватися.

Очікувані результати навчання

ПРН. Розуміє основні підходи, напрями, школи і методи наукового пізнання предметних галузей; виокремлює, аналізує, систематизує проблеми сучасної методології.

ПРН. Знає основні функції й закони розвитку мови як суспільного явища, різнорівневу (системну) організацію української мови та її норми, особливості використання мовних одиниць у певному контексті.

ПРН. Уміє працювати з теоретичними та науково-методичними джерелами (зокрема цифровими); здатен знаходити, обробляти, систематизувати й застосовувати сучасну наукову інформацію.

2. ОРГАНІЗАЦІЯ НАВЧАННЯ, ВИКЛАДАННЯ, КОНТРОЛЮ

Надається перевага інноваційним формам занять та методам викладання, оцінювання.

Лекції передбачають безпосередній контакт викладача з аудиторією. З метою активізації пізнавальної діяльності здобувачі освіти відповідають на запитання за темою заняття, беруть участь у вирішенні проблемних ситуацій, в обговоренні дискусійних питань, що не лише сприяє осмисленню та усвідомленню теоретичного матеріалу тематичної лекції, а й розвиває мисленнєво-мовленнєву діяльність майбутніх фахівців.

Практичне заняття передбачає детальний розгляд студентами окремих теоретичних положень курсу та формує вміння і навички їх практичного застосування шляхом індивідуального виконання відповідно до сформованих завдань. Перелік тем практичної роботи визначається робочою навчальною програмою дисципліни. Практичне заняття містить: проведення попереднього контролю знань, умінь і навичок студентів; постановку загальної проблеми викладачем та її обговорення за участю студентів, розв'язування контрольних завдань, їх перевірку, оцінювання. Оцінки, отримані студентом за окремі практичні заняття, зараховуються під час виставлення підсумкової оцінки з навчальної дисципліни.

Самостійна робота студента (СРС) – це самостійна діяльність-учіння здобувача освіти, яку викладач планує разом зі студентом, але виконує її студент за завданнями та під методичним керівництвом і контролем викладача. Зміст самостійної роботи за темами визначається робочою програмою навчальної дисципліни та містить завдання різного типу: від реферування першоджерел, підготовки повідомлень і виконання вправ на вдосконалення вміння редагування тексту до творчих завдань – підготовка виступу-презентації, захист мініпроєкту тощо.

Методи навчання: словесні (лекція, бесіда, диспут), наочні (демонстрування, ілюстрування), практичні (виконання вправ, завдань).

Організаційні та навчальні обов'язки здобувачів освіти

- відвідувати лекції (очно / дистанційно (з використанням синхронних технологій дистанційного навчання)), опрацьовувати матеріали з використанням асинхронних дистанційних технологій навчання (Coog^{le} Class);
- брати участь у практичних заняттях (очно, дистанційно (з використанням синхронних технологій дистанційного навчання)): в обговоренні теоретичних питань, виконанні колективних та індивідуальних завдань, тестуваннях тощо; виконувати завдання за планами практичних занять, опрацьовувати матеріали з використанням асинхронних дистанційних технологій навчання (Coog^{le} Class);
- самостійно оволодівати теоретичним матеріалом окремих тем або питань за рекомендованою літературою, складати конспекти, таблиці, схеми, виконувати завдання самостійної роботи різного рівня;
- вчасно виконувати завдання поточного, модульного контролю;
- у разі потреби звертатися за додатковою консультацією до викладача за змістом навчальної дисципліни;
- у випадку незгоди з отриманою оцінкою мати право на перезарахування тем;
- дотримуватися вимог та принципів академічної доброчесності;

- дотримуватися правил техніки безпеки й охорони праці.

**Орієнтовна структура залікових кредитів
(денна / заочна форми навчання)**

№ з/п	Тема	Орієнтовна кількість годин, відведених на:		
		аудиторні заняття		самостійну роботу (СР)
		лекції	практичні	
Модуль 1. Когнітивно орієнтовані напрями сучасних лінгвістичних досліджень				
1	Лінгвометодологія. Характеристика головних наукових парадигм лінгвістики. Загальні й лінгвістичні методи дослідження.	2/2	2/0	10/12
2	Когнітивна лінгвістика. Проблема концепту в сучасній лінгвістиці. Методика концептуального аналізу	2/1	2/1	10/12
3	Етнолінгвістика. Витоки етнолінгвістики. Гіпотеза лінгвістичної відносності	1/0	1/0	10/12
4	Лінгвокультурологія. Співвідношення мови й культури, культурні ідентичність. Проблеми міжкультурної комунікації	1/0	1/0	10/10
5	Психолінгвістика. Проблеми породження (продукування) мовлення / сприйняття й розуміння мовлення та тексту, онтогенезу мовлення	2/0	2/1	10/10
Модуль 2. Комунікативно-дискурсивний аспект сучасних мовознавчих студій				
6	Комунікативна лінгвістика. Сучасна лінгвопрагматика. Закони і правила комунікативної взаємодії	1/1	1/1	12/14
7	Дискурсологія. Визначення дискурсу. Дискурс і текст. Дискурсивний аналіз як нова лінгвістична дисципліна	1/0	1/0	10/14
8	Лінгвістика тексту. Інтерпретація тексту та статус герменевтики, ознаки герменевтичної техніки	2/0	2/0	10/14
9	Соціолінгвістика. Проблеми соціальної диференціації мов, форм існування, соціальних різновидів мов; мовної ситуації, мовних контактів; мовної норми та варіативності; мови і мовної політики	2/0	2/1	10/14
Усього		14/4	14/4	92/112

Система оцінювання навчальних досягнень здобувачів освіти

Навчальні досягнення здобувачів вищої освіти оцінюються за національною шкалою, 100-бальною шкалою та шкалою ECTS.

Загальна підсумкова оцінка з дисципліни визначається відповідно до обчислення середньоарифметичного значення оцінок за національною шкалою, одержаних здобувачем вищої освіти за кожен вид діяльності, та з урахуванням середньозваженого бала, який визначається відповідно до визначених вагових коефіцієнтів (ВК) за кожним видом роботи, що в сумі дорівнює 1, а саме: ВК за практичні заняття – 0,5; ВК за модульний контроль – 0,3; ВК за самостійну роботу – 0,2.

Поточний контроль (робота на практичному занятті)							Модульний контроль (модульні контрольні роботи)		Самостійна робота		Підсумковий контроль	
1	2	3	4	5	6	7	1	2	1	2	залік	
0,5							0,3		0,2		за результатом виконання передбачених програмою завдань	

Розрахунок підсумкового середньозваженого бала (П) здійснюється за формулою, ПК – поточний контроль на практичному занятті, МК – модульний контроль; СР – самостійна робота:

$$П = ((ПК_1 + ПК_2 + ПК_3 + ПК_4 + ПК_5 + ПК_6 + ПК_7 + ПК_8 + ПК_9 + ПК_{10} + ПК_{11}) / 11) * 0,5 + ((МК_1 + МК_2) / 2) * 0,3 + ((СР_1 + СР_2) / 2) * 0,2$$

Критерії оцінювання

О ц і н к а Е С Т S	Середньо-зв ажений бал, що формує інтервальну шкалу	Сума балів за 100 бальною шкалою	Національна оцінка	Критерії
--	---	--	--------------------	----------

A	4,51-5,00	90-100	5	Зараховано Відмінно – високий рівень сформованості загальних і фахових компетентностей, професійних результатів навчання	Здобувач освіти ґрунтовно та повно викладає зміст теоретичного матеріалу, виявляє повне його розуміння, обґрунтовує свої думки, наводить необхідні приклади. Знає головні напрями сучасного мовознавства, його найважливіші ідеї та проблеми. Дас правильні, точні відповіді, демонструє високий рівень знань в обсязі навчальної програми. Вільно відповідає на складні запитання, узагальнює, систематизує, встановлює причиново-наслідкові зв'язки. Ґрунтовно аналізує ключові проблеми лінгвістичних дисциплін у сучасній науковій парадигмі, вільно орієнтуватися в парадигмальному просторі сучасної науки про мову. На високому рівні опанував уміння застосовувати в науково-дослідній діяльності методи, процедури та прийоми сучасного мовознавства для здійснення комплексного лінгвістичного аналізу. Має широкий лінгвістичний світогляд. Виконано всі завдання для самопідготовки (репродуктивні, реконструктивні, творчі). Вільно виконує завдання різного рівня складності. Ретельно й без помилок виконує практичні, самостійну, контрольні роботи. У спілкуванні засвідчує себе як висококультурна національно-мовна особистість.
	5,00	100			
	4,95	99			
	4,90	98			
	4,85	97			
	4,80	96			
	4,75	95			
	4,70	94			
	4,65	93			
	4,60	92			
	4,55	91			
	4,51	90			
B	4,01-4,50	82-89	4	Добре – достатній рівень сформованості загальних і фахових компетентностей, професійних результатів навчання	Здобувач освіти магістерського рівня добре володіє теоретичними знаннями. Чітко, логічно, правильно (відповідно до норм сучасної української літературної мови та комунікативних ознак мовлення) висловлює власні думки. Під час відповіді ілюструє теоретичний матеріал прикладами. Знає головні напрями сучасного мовознавства, його найважливіші ідеї та проблеми. На достатньому рівні опанував уміння застосовувати в науково-дослідній діяльності методи, процедури та прийоми сучасного мовознавства для здійснення комплексного лінгвістичного аналізу. Має широкий лінгвістичний світогляд. Виконує всі завдання для самопідготовки (репродуктивні (безпомилково), реконструктивні (безпомилково), творчі (здебільшого безпомилково) до практичних занять. У встановлений термін складає самостійну роботу. Якісно виконує завдання контрольних робіт. Здобувач освіти дає відповіді, що задовольняють ті самі вимоги, що й на оцінку «відмінно», але допускає деякі помилки та поодинокі недоліки в послідовності викладу матеріалу та виконанні вправ і завдань.
	4,50	89			
	4,43	88			
	4,36	87			
	4,29	86			
	4,22	85			
	4,15	84			
	4,08	83			
	4,01	82			

C	3,50-4,00	74-81	4 <i>Добре</i> – середньо-достатній рівень сформованості загальних і фахових компетентностей, професійних результатів навчання	Здобувач освіти достатньо повно, змістовно розкриває питання під час відповіді. Здебільшого чітко, послідовно, логічно, правильно (відповідно до норм сучасної української літературної мови та комунікативних ознак мовлення) висловлює власні думки, однак не завжди ілюструє теоретичний матеріал прикладами. Добре орієнтується в системі понять дисципліни (знає головні напрями сучасного мовознавства, його найважливіші ідеї та проблеми), але припускається поодиноких несуттєвих помилок у їх тлумаченні. На достатньому рівні опанував уміння застосовувати в науково-дослідній діяльності методи, процедури та прийоми сучасного мовознавства для здійснення комплексного лінгвістичного аналізу, але припускається поодиноких помилок. Виконує типові вправи і завдання, виправляє допущені помилки, робить висновки, але нечітко формулює їх. Виконує всі завдання для самопідготовки (репродуктивні (безпомилково), реконструктивні (здебільшого безпомилково), творчі (за аналогію до виконаних колективно)) до практичних занять. У встановлений термін складає самостійну роботу. Однак допускає помилки під час виконання контрольних робіт.
	4,00	81		
	3,90	80		
	3,84	79		
	3,76	78		
	3,67	77		
	3,59	76		
	3,51	75		
	3,50	74		
D	2,83-3,43	64-73	3 <i>Задовільно</i> – середній рівень сформованості загальних і фахових компетентностей, професійних результатів навчання	Здобувач освіти володіє загальними теоретичними відомостями з дисципліни: знає головні напрями сучасного мовознавства, його найважливіші ідеї та проблеми. Однак не завжди може робити самостійні висновки, узагальнення, а також застосовувати практично набуті теоретичні знання. На середньому рівні опанував уміння застосовувати в науково-дослідній діяльності методи, процедури та прийоми сучасного мовознавства для здійснення комплексного лінгвістичного аналізу, припускається помилок. Виконує завдання для самопідготовки до практичних занять (репродуктивні, реконструктивні, творчі) частково й здебільшого за аналогію до опрацьованих колективно. У встановлений термін складає самостійну роботу, звертаючись за консультацією до викладача. Контрольні роботи виконує, користуючись опорними матеріалами.
	3,43	73		
	3,36	72		
	3,29	71		
	3,22	70		
	3,15	69		
	3,07	68		
	3,01	67		
	3,00	66		
	2,92	65		
	2,83	64		

E	2,51-2,75	60-63	3	Задовільно –рівень сформованості загальних і фахових компетентностей, професійних результатів навчання нижче середнього	Здобувач освіти помиляється у визначенні понять, володіє матеріалом щодо головних напрямів сучасного мовознавства, його найважливіших ідей та проблем на репродуктивному рівні, виконує прості типові завдання, але допускає помилки, наводить прості приклади, не вміє обґрунтовувати свої думки. Частково опанував уміння застосовувати в науково-дослідній діяльності методи, процедури та прийоми сучасного мовознавства для здійснення комплексного лінгвістичного аналізу, припускається помилок. Виконує завдання для самопідготовки до практичних занять (репродуктивні, реконструктивні (за аналогією до виконаних колективно)), однак допускає багато помилок. У встановлений термін складає самостійну роботу, звертаючись за консультацією до викладача. Контрольні роботи виконує, користуючись опорними матеріалами.
	2,75	63			
	2,67	62			
	2,59	61			
	2,51	60			
FX	2,00-2,5	35-59	2	не зараховано низький рівень сформованості загальних і фахових компетентностей, професійних результатів навчання	Здобувач освіти на елементарному рівні відтворює загальні теоретичні відомості з дисципліни. Ключові питання щодо головних напрямів сучасного мовознавства, його найважливіших ідей та проблем розкриває неповно, помиляється у визначенні понять, з великими труднощами наводить елементарні приклади, допускає суттєві помилки у виконанні вправ і завдань. На низькому рівні опанував уміння застосовувати в науково-дослідній діяльності методи, процедури та прийоми сучасного мовознавства для здійснення комплексного лінгвістичного аналізу. Виконує завдання для самопідготовки до практичних занять (репродуктивні, реконструктивні) лише за аналогією до виконаних колективно, допускаючи багато помилок. Не складає у встановлений термін самостійну роботу. Допускає грубі помилки під час виконання контрольних робіт.
F	0,00-1,99	1-34	2	Незадовільно – дуже низький рівень сформованості загальних і фахових компетентностей, професійних результатів навчання	Здобувач освіти на елементарному рівні володіє загальними теоретичними відомостями з дисципліни щодо головних напрямів сучасного мовознавства, його найважливіших ідей та проблем. Ключові питання розкриває неповно, помиляється у визначенні понять, не наводить елементарні приклади, допускає суттєві помилки у виконанні елементарних вправ і завдань, не послуговується науковою термінологією. Не опанував уміння застосовувати в науково-дослідній діяльності методи, процедури та прийоми сучасного мовознавства для здійснення комплексного лінгвістичного аналізу. Не виконує завдання

				для самопідготовки до практичних занять. Не складає у встановлений термін самостійну роботу. Не виконує завдань контрольних робіт.
--	--	--	--	--

Здобувачі вищої освіти, які одержали незадовільну оцінку (FX) за шкалою ECTS, мають змогу ліквідувати академічну заборгованість до початку наступного семестру. Повторне складання заліку з навчального курсу допускається не більше двох разів: один раз викладачеві, другий – комісії, яка створюється деканом факультету (керівником інституту). Студенти, які отримали незадовільну оцінку (F) за шкалою ECTS, проходять обов’язкове повторне вивчення дисципліни відповідно до чинних нормативних положень Міністерства освіти і науки України та закладу вищої освіти.

3. ІНФОРМАЦІЙНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ

Основна література

1. Голубовська І. О., Корольов І. Р. Актуальні проблеми сучасної лінгвістики: курс лекцій. Київ: Видавничо-поліграфічний центр «Київський університет», 2011. 223 с.
2. Бацевич Ф. С. Філософія мови: Історія лінгвістичних учень: підручник. Київ: Видавничий центр «Академія», 2008. 230 с.
3. Загнітко А. П. Сучасні лінгвістичні теорії. Донецьк: ТОВ «Юго-Восток, Лтд», ДонНУ, 2007. 464 с.
4. Селіванова О. О. Сучасна лінгвістика: напрями та проблеми: підручник. Полтава: Довкілля-К, 2008. 712 с.
5. Селіванова О. О. Сучасна лінгвістика: термінологічна енциклопедія. Полтава: Довкілля-К, 2006. 716 с.
6. Штерн І. Б. Вибрані топіки та лексикон сучасної лінгвістики: Енциклопедичний словник для фахівців з теоретичних гуманітарних дисциплін та гуманітарної інформатики. – К. : АртЕК, 1998.
7. Lyons J. Language, meaning and context. Bungay-Suffolk: Fontana, 1981. 256 p.
8. Wierzbicka A. Semantics, Culture and Cognition. Universal Human Concepts in Culture. Specific Configurations. Oxford: Oxford Univ. Press, 1992. 487 p.

Електронні ресурси

1. Сайт Українського мовно-інформаційного фонду НАН України. URL: <http://www.ulif.org.ua>
2. Портал української мови та культури URL: <https://slovyk.ua/>